

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Bohuslava Hnízdila a soudců JUDr. Kateřiny Šimáčkové, JUDr. Milady Tomkové, JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D., a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobkyně: **D. K.,** zastoupené JUDr. Athanassiosem Pantazopoulosem, advokátem, se sídlem Slavíkova 19, Praha 2, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** odbor azylové a migrační politiky, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, ve věci rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 4. 2010, č. j. OAM - 202/VL - 07 - ZA09 - 2009, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 11. 2010, č. j. 28 Az 15/2010 - 29,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 11. 2010, č. j. 28 Az 15/2010 - 29, **se ruší** a věc **se** tomuto soudu **vrací** k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Popis dosavadního řízení

Žalobkyně se kasační stížností domáhá, aby byl zrušen rozsudek ze dne 24. 11. 2011, č. j. 28 Az 15/2010 - 29, kterým Krajský soud v Hradci Králové zamítl žalobu proti rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany.

Žalobkyně přijela do České republiky v březnu 2009 bez cestovních dokladů. Dne 24. 3. 2009 podala žádost o udělení mezinárodní ochrany a jako důvod, pro který opustila vlast, uvedla obavy, že by ji vesničané v jejím rodném městě přinutili podstoupit obřízku. Každá dívka ve věku šestnácti let se musí tomuto zákroku podrobit a její rodina této tradici vzdorovala. Sestra žalobkyně obřízku podstoupila a v jejím důsledku umřela. Z pohovoru vyplynulo, že žalobkyně pochází z města Agbor v republice Delta State a studovala na univerzitě. Žalobkyně jako jediný doklad o své totožnosti předložila studentskou kartu

z vysoké školy Delta State University ve městě Abraka v Nigérii. K obřízce uvedla žalobkyně, že po její sestře byla řada na žalobkyni. Když žalobkyně přijela ze školy, její bratr jí chtěl pomoci utéct před tímto zákrokem, ale byl při tom zabit. Obřízku dívky podstupují ve věku od 16 do 18 let a často kvůli krvácení zemřou, není však dívky, která by se obřízce vyhnula. I přesto, že rodiče stěžovatelky byli proti tomuto rituálu, vesničané pouze říkali, že se obřízce nelze vyhnout a chtěli ji provést na vyhrazeném místě mimo dům žalobkyně. Žalobkyně utekla do buše, kde se skrývala a kde potkala muže bílé pleti, který zařídil její odjezd ze země. Na dotaz, zda se obrátila na úřady, žalobkyně odpověděla záporně, neboť jde o tradici, které se nelze bránit. Podle žalobkyně by přestěhování do jiné části Nigérie nevyřešilo její problémy, neboť lidé provádějící obřízku by ji našli také ve městě, kde studovala a vzhledem k tomu, že ovládají černou magii, neexistuje ani jiné místo, kde by se mohla schovat. Žalobkyně nevěděla o tom, že obřízka je v některých státech Nigérie nelegální, podle svých slov musela jen čekat, neboť lidé provádějící obřízku přicházejí vždy bez ohlášení.

K posouzení žádosti si žalovaný obstaral různé podklady založené ve správním spisu, z nichž jako relevantní lze zmínit zejména Informace Ministerstva vnitra Velké Británie a Dánské imigrační služby z 29. 10. 2008 k otázkám vnitřního přesídlení žen, mimo jiné i u žen, které prchají před provedením obřízky (dále jen „ověřovací zpráva MV VB a DIS“), Směrnici Ministerstva vnitra Velké Británie pro posuzování žádostí o azyl z 14. 4. 2009 a zprávu MZV USA o dodržování lidských práv za rok 2008 (výčet všech zpráv je obsažen v rozsudku krajského soudu). Na základě získaných podkladů žalovaný žádost o mezinárodní ochranu zamítl v plném rozsahu, přičemž podrobně popsal obsah zpráv, z nichž vyplývá, že žalobkyně mohla využít prostředky ochrany ve své vlasti, případně se mohla přestěhovat do jiné části Nigérie. Závěrem žalovaný zpochybnil věrohodnost některých tvrzení žalobkyně, zejména část příběhu o muži bílé pleti, který jí pomohl vycestovat ze země.

V žalobě žalobkyně napadala zejména závěr o dostatečnosti ochrany v zemi původu s ohledem na to, že i ze zpráv je patrné, že obřízky se stále v její vlasti provádějí a vláda vyslovuje sice navenek s obřízkou nesouhlas, ale nečiní žádné právní kroky, jak této praktice zamezit. Žalobkyně se neztotožnila ani s možností přemístit se jinam, neboť jako studentka, která uprchla od rodičů, kde měla zázemí a rodinu, nedisponovala žádnými finančními prostředky a cítila se naprosto osamocena. Podle žalobkyně se žalovaný nezabýval dostatečně ohrožením, jemuž může být v po svém návratu žalobkyně vystavena.

Krajský soud žalobu zamítl a plně se ztotožnil se závěry žalovaného. Ačkoliv je existence tohoto tradičního, avšak vysoce nehumánního a leckdy též životu nebezpečného rituálu v zemi původu potvrzena, krajský soud se ztotožňuje s tím, že žalobkyni jsou dostupné přinejmenším dvě možnosti řešení, jak se provedení obřízky vyhnout. Žalobkyně je mladá vzdělaná žena studující univerzitu a je tedy s podivem, že se nepokusila svoji situaci řešit, například prostřednictvím ochrany ze strany nevládních organizací či vnitřního přesídlení, namísto toho přenesla svůj problém na řešení jiného státu. Pokud žalobkyně zvládla vycestovat do zcela neznámé země, pak krajský soud nemůže akceptovat, že by nebyla schopna pokusit se o řešení ve své zemi původu. I krajský soud se přiklonil k pochybám o tom, zda žalobkyně skutečně popsala svůj příběh. Plný text rozsudku krajského soudu je dostupný též na stránkách www.nssoud.cz.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření k ní

Proti rozsudku krajského soudu podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost, v níž navrhla rozsudek krajského soudu zrušit. Má za to, že jak krajský soud tak žalovaný nesprávně posoudili a zhodnotili nebezpečí, jež stěžovatelce hrozí provedením obřízky. Za vnitřně rozporné považuje stěžovatelka závěry soudu i žalovaného o dostupnosti ochrany, když na jedné straně oba uvádí, že stát odsuzuje provádění ženské obřízky, na straně druhé uzavírají, že stát ženskou obřízku toleruje, a i přesto uzavírá, že se stěžovatelka může obrátit na státní organizace ochraňující ženy postižené nebo ohrožené obřízkou. Stěžovatelce není zřejmé, proč jí soud doporučuje vyhledat ochranu u organizace zřízené státem, který obřízku sám toleruje. Nevládní organizace, které byly také zmíněny, podle stěžovatelky navíc poskytují pomoc převážně ženám, které již byly ženskou obřízkou postiženy, a tedy nejsou schopny zajistit dostatečnou ochranu stěžovatelce. Později stěžovatelka svou kasační stížnost doplnila. Připomněla soudu, že jí bude teprve v říjnu tohoto roku 21 let a ze spisových materiálů vyplývá, že již v tak mladém věku byla nucena prožít velmi traumatické zážitky spojené se smrtí jejího bratra a její sestry. I přes snahu veškerých organizací v zemi původu se obřízka, tedy ponižující a nelidské zacházení děje v nemalé míře a je ze strany státu trpěno. Stěžovatelka zpochybňuje, zda je namístě chtít od ní, aby se s důvěrou obrátila na instituce, které nebyly schopny zabránit zmrzačení a úmrtí její vlastní sestry nebo násilí vůči její rodině. Stěžovatelka zpochybňuje také možnost využít vnitřní přesídlení v rámci jejího domovského státu, které vnímá jako institut praktikovaný ze strany státních orgánů, neboť pokud tytéž státní orgány strpěly provádění obřízky, nelze považovat takové řešení situace za účinné a bezpečné.

Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že se zabýval otázkou, zda je reálné, že by byla stěžovatelka přinucena k provedení ženské obřízky. Nejprve poukázal na řadu nejasností, které stěžovatelka v řízení smysluplně neobjasnila a které zpochybňují vůbec věrohodnost tvrzení stěžovatelky, zejména na popis situace, kdy stěžovatelka potkala v buši neznámého bílého misionáře. Dále žalovaný zdůraznil, že i při posuzování podmínek pro udělení doplňkové ochrany je klíčové, zda stěžovatelka vyhledala v zemi svého původu ochranu a zda má pro její nevyhledání relevantní vysvětlení. Vzhledem ke způsobu života stěžovatelky se žalovaný domnívá, že jako studentka vysoké školy rozhodně takové možnosti mohla mít, a přesto se s žádostí o pomoc nikam neobrátila. Žalovaný považuje své rozhodnutí za zákonné, ztotožnil se i se závěry napadeného rozsudku a navrhuje kasační stížnost zamítnout.

III. Vlastní posouzení NSS

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil přípustnost podané kasační stížnosti a konstatoval, že je podána včas (§ 106 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“), osobou oprávněnou (§ 102 s. ř. s.), stěžovatelka je zastoupena advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.) a uplatňuje důvody přípustné pro kasační stížnost podle § 103 s. ř. s.

Dále Nejvyšší správní soud posoudil, zda je kasační stížnost přijatelná podle § 104a s. ř. s. Podle § 104a s. ř. s. se kasační stížnost ve věcech mezinárodní ochrany odmítne pro nepřijatelnost, jestliže svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Podle ustálené judikatury je kasační stížnost přijatelná, (a) pokud se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího

správního soudu, (b) pokud se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně, (c) pokud je potřebné učinit tzv. judikatorní odklon, (d) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně-právního postavení stěžovatele (srov. usnesení č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, publikovaný pod č. 933/2006 Sb. NSS, všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná také na www.nssoud.cz).

Stěžovatelka neuvádí, v čem její stížnost přesahuje podstatně její vlastní zájmy, nicméně Nejvyšší správní soud shledal, že se doposud nezabýval meritorním způsobem možností uniknout ženské obřízce v Nigérijské federativní republice po transpozici směrnice 2004/83/ES o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (dále jen „kvalifikační směrnice“), a konstatoval tedy přijatelnost kasační stížnosti. Tu pak posoudil v rozsahu uplatněných kasačních námitek, které považoval za přípustné ve smyslu § 103 a § 104 s. ř. s.

Námitky stěžovatelky lze shrnout tak, že stěžovatelka nesouhlasí se závěry ohledně (a) ohrožení na zdraví a životě, které jí hrozí provedením ženské obřízky, (b) dostupnosti a účinnosti ochrany ze strany státních orgánů proti tomuto fenoménu, (c) možnosti přemístit se do jiné části země a uniknout tak provedení obřízky.

III.1 Ohrožení na zdraví a životě provedením ženské obřízky

Námitce stěžovatelky, že je obřízka skutečností, která jí může zdravotně poškodit, případně způsobit i smrt, zdejší soud rozumí tak, že stěžovatelka namítá, že krajský soud ani žalovaný ženskou obřízku nepovažovali za pronásledování či vážnou újmu.

Tak tomu ovšem není. Krajský soud zdůraznil, že obřízku považuje za tradiční, avšak nehumánní a leckdy s ohledem na způsob provedení též životu nebezpečný rituál. Obdobně žalovaný nezpochybňoval, že by obřízka měla být považována za pronásledování či vážnou újmu. Jak krajský soud, tak žalovaný, posuzovali zejména, zda vůči této újmě lze v zemi původu získat ochranu (viz dále III.2, III.3), čímž ovšem nezpochybnili, že obřízku lze považovat za takovou újmu, která je pronásledováním z důvodu pohlaví pro účely § 12 zákona o azylu, a zároveň vážnou újmu ve smyslu § 14a zákona o azylu.

S tímto závěrem se Nejvyšší správní soud plně ztotožňuje, a doplňuje, že za předpokladu, že obřízce je vystaveno 19% žen v Nigérii, je naplněn také důkazní standard přiměřené pravděpodobnosti pro účely azylu či reálného nebezpečí pro účely doplňkové ochrany. Závěr, že ženská obřízka je také mučením, nelidským či ponižujícím zacházením ve smyslu čl. 3 Úmluvy (tedy vážnou újmou ve smyslu § 14a odst. 2 písm. b) zákona o azylu), ostatně potvrdil opakovaně také Evropský soud pro lidská práva, a to ve vztahu k žadatelkám přímo z Nigérijské federativní republiky (rozhodnutí o nepřijatelnosti ze dne 8. 3. 2007 ve věci *Collins a Akaziebie proti Švédsku*, stížnost č. 23944/05, či rozhodnutí o nepřijatelnosti ze dne 17. 5. 2011 ve věci *Izevbekhai a další proti Irsku*, stížnost č. 43408/08, obě rozhodnutí jsou dostupná na stránkách http://echr.coe.int). Tato námitka je tedy nedůvodná.

III.2 Dostupnost a účinnost ochrany proti obřízce

Vzhledem k tomu, že újma v podobě ženské obřízky hrozí žadatelce ze strany soukromých osob, tedy tak zvaných nestátních původců pronásledování, je nutné posuzovat, zda stát, strany nebo organizace, včetně mezinárodních organizací, kontrolujících stát nebo podstatnou část jeho území jsou schopny či ochotny odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před takovým jednáním (srov. § 2 odst. 8 zákona o azylu, čl. 6 a 7 kvalifikační směrnice a rozsudky zdejšího soudu ze dne 31. 10. 2008, č. j. 5 Azs 50/2008 - 62, a ze dne 25. 1. 2011, č. j. 6 Azs 36/2010 - 274). Pokud tomu tak je, žalovaný a krajský soud dospěli správně k závěru, že stěžovatelka se mohla domáhat ochrany přímo v zemi původu.

Při zkoumání dostupnosti a účinnosti ochrany se má *„zpravidla za to, že ochrana je poskytována, jestliže subjekty uvedené v odstavci 1 učiní* ***přiměřené kroky k zabránění*** *pronásledování nebo způsobení vážné újmy, mimo jiné* ***zavedením účinného právního systému*** *pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a žadatel má k* ***této ochraně přístup.***“ (čl. 7 odst. 2 kvalifikační směrnice). Z tohoto pravidla zdejší soud opakovaně při posuzování ochrany vycházel (srov. např. rozsudek č. j. 3 Azs 48/2008 - 57 ze dne 16. 9. 2008, rozsudek č. j. 5 Azs 66/2008 - 70 ze dne 30. 9. 2008, publikovaný pod č. 1749/2009 Sb. NSS). Z popisu skutkového stavu nevyplývá, že by stěžovatelka v rámci azylově relevantní skupiny žen vystavených ženské obřízce zastávala zvláštní či významné postavení, aby existovala zvýšená pravděpodobnost oproti jiným ženám, že bude pronásledována nebo vystavena vážné újmě (srov. rozsudek NSS ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 - 70, publikovaný pod č. 1749/2009 Sb. NSS). Z judikatury zdejšího soudu dále vyplývá, že při posuzování právních předpisů, jež jsou součástí tohoto právního systému, je nutno zkoumat i jejich dodržování a vynucování státní mocí (srov. rozsudek č. j. 2 Azs 100/2007 - 64 ze dne 26. 2. 2008).

Nejvyšší správní soud ověří, zda žalovaný a krajský soud při posuzování ochrany vůči ženské obřízce (a to buď jako pronásledování pro účely udělení azylu nebo jako vážné újmy pro účely udělení doplňkové ochrany) naplnili výše uvedená kritéria.

Žalovaný se opřel o informace obsažené ve dvou zprávách, a to ve zprávě MZV USA o dodržování lidských práv za rok 2008 a o informace z ověřovací zprávy MV VB a DIS ze dne 29. 10. 2008, z nichž dovodil, že počet žen podrobených ženské obřízce dosahuje asi 19 procent, ale výskyt tohoto zákroku se stabilně snižoval, přičemž obřízka se mnohem častěji vyskytovala v jižní části Nigérie. Věk, ve kterém je zákrok prováděn, je různý a sahá od jednoho týdne až po dobu porození prvního dítěte. Federální vláda s obřízkou vyslovovala oficiální nesouhlas, přesto nepodnikla žádné právní kroky k zamezení těmto zákrokům. Organizace, které proti tomuto zákroku bojují, zaměřily svoji aktivitu na úroveň jednotlivých států a místních samospráv a některé státy přijaly zákony, podle nichž je obřízka trestným činem. Dále žalovaný poukázal na to, že existují osvětové projekty informující občany o zdravotních rizicích ženské obřízky a ženské nevládní organizace poskytují pomoc ženám, a to nejen ve formě přístřeší obětem ženské obřízky, ale též poskytováním rad pro dívku či ženu, jak se přestěhovat a vyhledat ochranu. Existenci takových struktur a jejich fungování potvrzují i zástupci OSN, přičemž fond OSN UNIFEM uvádí čtyři scénáře pro ženy, které se přestěhují v rámci Nigérie, aby

se vyhnuly ženské obřízce; tato se může obrátit na kostel či náboženské zařízení, na příbuzné, na nevládní organizace nebo žít na ulici, pokud nemá prostředky a schopnost podniknout cokoli jiného. Žalovaný shrnul, že stěžovatelka coby studentka vysoké školy má dostatečný rozhled, znalosti a schopnost vyhledávat informace, a na ulici by tak neměla skončit.

Žalovaný tedy dovodil, že státní orgány byly schopny a ochotny pomoc stěžovatelce poskytnout, a stěžovatelka měla před vyhledáním mezinárodní ochrany využít možnost obrátit se na ně. Na možnosti dovolat se pomoci u nevládních organizací, případně možnost přesídlit do jiné části Nigérie (viz dále), poukázal také krajský soud.

Při posuzování dostupnosti a účinnosti ochrany vůči obřízce je zřejmé, že žalovaný i krajský soud přikládají při posuzování ochrany vůči obřízce velkou váhu informacím o ubytování v útulcích a informacím ze strany různých nevládních organizací. Žalovaný uvádí organizace Womens Aid Collective (WACOL), Project Alert on Violence Against Women a Womens Rights Advancement and Protection Alternative (WRAPA) a organizaci BAOBAB nebo koalici nevládních organizací Legislative Advocacy Coalition on Violence Aginst Women (LACVAW). Také UNIFEM dle žalovaného uvádí různé scénáře pro ženy, které se přestěhují v rámci Nigérie, aby se vyhnuly ženské obřízce, přičemž tyto zahrnují možnost obrátit se na náboženská zařízení, příbuzné či právě nevládní organizace.

Nejvyšší správní soud podotýká, že pro účely posouzení schopnosti a ochoty poskytnout ochranu vůči újmě, která žadateli hrozí ze strany nestátních původců, je třeba zkoumat ochranu ze strany státu, strany nebo organizace, která kontroluje stát nebo podstatnou část jeho území (srov. výše § 2 odst. 8 zákona o azylu a čl. 7 kvalifikační směrnice). Účinnou ochranu tedy nemohou poskytovat nevládní organizace nekontrolující stát či podstatnou část jeho území. Ze spisu ani ze zpráv v něm založených Nejvyššímu správnímu soudu nevyplývá, že by výše uvedené nevládní organizace ovládaly stát nebo podstatnou část jeho území. Služby jimi poskytované, ačkoliv budou relevantní pro posouzení možnosti vnitřního přesídlení dále, tedy nelze považovat za poskytování ochrany vůči hrozící obřízce, a samotné nevládní organizace nelze považovat za tzv. poskytovatele ochrany.

Pro posouzení ochrany vůči újmě, která stěžovatelce hrozí, jsou tedy relevantní především informace o státní ochraně, z nichž žalovaný zmiňuje pro účely posouzení ochrany trestnost obřízky v některých státech Nigérie, nesouhlas federální vlády s obřízkou (avšak nepodnikání právních kroků k tomu, aby zákrokům zamezila) a osvěty ministerstva zdravotnictví o zdravotních rizicích ženské obřízky. Samotné tyto informace ovšem pro závěr o dostupnosti a účinnosti ochrany vůči hrozbě obřízky ve státě Delta ve smyslu § 2 odst. 8 zákona o azylu nepostačují.

Předně veřejný nesouhlas vlády na federální úrovni s obřízkou (zpráva MZV USA za rok 2008, oddíl 5, Ženy) či osvěta, ačkoliv jsou důležité pro budoucí vývoj, nejsou pro závěr o ochraně postačující a musely by být dále potvrzeny i vytvořením právního systému k zamezení této praktice. Pokud jde o trestnost obřízky, ačkoliv je obřízka v některých státech zakázána trestními zákoníky, dostupné zprávy mezi těmito státy nezmiňují stát Delta, z nějž stěžovatelka pochází (srov. zprávu MZV USA za rok 2008, oddíl 5, Ženy, i

zprávu MV VB, bod 3.9.3). Zprávy dále zmiňují, že i přes trestnost obřízky musely nevládní organizace přesvědčovat samosprávné orgány o tom, že republikové zákony se vztahují i na jejich území (zpráva MZV USA za rok 2008, tamtéž). Zejména se pak žalovaný vůbec nezabýval uplatňováním této legislativy v praxi. Z ověřovací zprávy MV VB a DIS je přitom patrné zlepšení v poskytování ochrany i státními orgány, je však ke škodě věci, že právě tyto informace o poskytování ochrany státními orgány žalovaný ve svém rozhodnutí podrobněji nezkoumal (bod 1.61 a násl.), neboť různé organizace zde uvádějí rozporně buď, že státní orgány se na boji proti obřízce podílejí (bod 1.64), nebo naopak, že některé orgány nemají vůli pomoc obětem obřízky poskytnout (bod 1.72). Bylo na žalovaném, aby tyto rozpory posoudil ve svém rozhodnutí a učinil z nich závěr o účinností vytvořeného právního systému, a tuto úvahu za něho nemůže činit Nejvyšší správní soud.

Z uvedených důvodů nelze dovodit, že by přímo ve státě Delta byl zaveden účinný právní systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy (viz výše čl. 7 odst. 2 kvalifikační směrnice). Z toho důvodu nelze potvrdit závěr o dostupnosti a účinnosti ochrany přímo v regionu, z něhož stěžovatelka pochází. Za těchto okolností bude Nejvyšší správní soud muset posoudit další výtku stěžovatelky, a to zda by pro stěžovatelku bylo řešením její situace vyhledat ochranu v jiných částech Nigérijské federativní republiky. Pokud by tak shledal, bylo by i přes důvodnost jedné námitky namístě kasační stížnost zamítnout.

III.2 Možnost vnitřního přesídlení

Před samotným posouzením možnosti vnitřního přesídlení zdejší soud poznamenává, že žalovaný v souladu s obsahem zpráv konstatoval, že obřízce jsou vystaveny více ženy z jižních států, zejména z kmenů Yoruba a Igbo. Jde přitom o kmeny, které obývají také stát Delta. Ze zpráv vyplývá, že obřízka se provádí v různém věku žen podle příslušnosti ke konkrétnímu kmenu, tuto informaci převzal do rozhodnutí i žalovaný. Zde však Nejvyšší správní soud shledává určité pochybení žalovaného, který nezjistil, z jakého kmene stěžovatelka pochází, a tudíž nelze zmínky v jednotlivých zprávách týkající se konkrétních kmenů (či etnických skupin) vztáhnout na její osobu.

Nejvyšší správní soud nejprve bude reagovat na námitku stěžovatelky, že ze spisových materiálů nevyplývá, že institut tzv. vnitřního přesídlení je v Nigérii právním institutem, který je aplikován ze strany nigérijských orgánů státní správy. Možností vnitřního přesídlení se nemíní vnitrostátní právní institut ve vlasti stěžovatelky, ale jde o institut mezinárodního azylového práva. Při posouzení možností vnitřního přesídlení se tedy zkoumá, zda žadatel o mezinárodní ochranu nemohl vyhledat ochranu v jiném místě své vlasti předtím, než ze země uprchl a obrátil se s žádostí o (mezinárodní) ochranu v zahraničí.

Dále stěžovatelka namítá neúčinnost ochrany vůči obřízce ze strany státních orgánů i nevládních organizací, tedy že přestěhováním by nebyly její potíže vyřešeny.

Nejvyšší správní soud v rozsudcích ze dne 24. 1. 2008, č. j. 4 Azs 99/2007 - 93, a ze dne 28. 7. 2009, č. j. 5 Azs 40/2009 - 74, upřesnil, jakým způsobem ověřit, zda žadatel může skutečně nalézt účinnou ochranu před pronásledováním či vážnou újmou v jiné části země,

jak to požaduje § 2 odst. 8 zákona o azylu, ve znění účinném ke dni rozhodnutí. Posuzuje se: (1) zda je jiná část země pro žadatele dostupná; (2) zda přesun do jiné části země je účinným řešením proti pronásledování či vážné újmě v původní oblasti; (3) zda žadateli nehrozí navrácení do původní oblasti a (4) zda ochrana v jiné části země splňuje minimální standard ochrany lidských práv. Tyto čtyři podmínky musí být splněny kumulativně a při jejich posouzení je třeba brát v potaz celkové poměry panující v zemi původu a osobní poměry žadatele (srov. též § 2 odst. 8 zákona o azylu ve spojení s čl. 7 odst. 2, čl. 8 odst. 1 a odst. 2 kvalifikační směrnice). Kritéria se posuzují posloupně od otázky dostupnosti jiné oblasti, účinnosti tohoto řešení, rizika navrácení do místa hrozící újmy až k otázce poskytnutí minimálního standardu lidských práv po přesídlení. S těmito kritérii bude zdejší soud opět konfrontovat rozhodnutí žalovaného i krajského soudu.

Žalovaný se v pohovoru zabýval otázkou možnosti stěžovatelky přestěhovat se v rámci vlasti. Nejprve se stěžovatelky dotazoval, zda pomýšlela na přestěhování jinam v Nigérii, načež stěžovatelka odpověděla, že přestěhováním by se její problémy nevyřešily, neboť vesničané by ji jakožto tradicionalisté hledali i v místě, kde studovala. Podle stěžovatelky neexistuje místo, kam by se mohla schovat. Na otázku, zda věděla o trestnosti obřízky v jiných státech Nigérijské republiky, stěžovatelka odpověděla záporně. Další informace pro posouzení si žalovaný opatřil ze zpráv o zemi původu. Z nich se stěžovatelkou výslovně konfrontoval pouze otázku trestnosti obřízky v jiných státech, tedy otázku, zda státní orgány postihují jednání, jehož se stěžovatelka obává.

Z těchto dalších informací považoval žalovaný pro posouzení možnosti vnitřního přesídlení za podstatné, že: (a) přestože se obřízka provádí ve všech částech země, v jižní oblasti (odkud pochází i stěžovatelka) se vyskytuje mnohem častěji; (b) některé státy uzákonily trestnost obřízky; (c) jak státní orgány (Ministerstvo zdravotnictví), tak nevládní organizace a ženské skupiny podporují osvětové projekty informující občany o zdravotních rizicích ženské obřízky; (d) koalice nevládních organizací *Legislative Advocacy Coalition on Violence Against Women* (LACVAW) poskytuje obětem ženské obřízky pomoc a přístřeší, a to prostřednictvím předávacího systému, který zaručí, že ženy mohou pomoc obdržet od jednoho z členů koalice. Součástí poradenství jsou rady, jak se přestěhovat a vyhledat ochranu; (e) existenci ochranných struktur potvrdilo i OSN a jeho organizace UNIFEM, která potvrzuje, že teoreticky není pro ženu obtížné přestěhovat se a najít fyzické bezpečí, přičemž uvedl čtyři možnosti, na koho se obrátit: na náboženská zařízení a jejich představitele, na příbuzné, nevládní organizace zabývající se ochranou žen, nebo zůstat žít na ulici. O poslední možnosti se zmínil jako o časté alternativě u mladých žen, které nemají schopnost či prostředky podniknout něco jiného. Podle žalovaného k poslední alternativě není žadatelka jako vysokoškolská studentka bez rodinných závazků odkázána. Žalovaný poukázal také na existenci útulků ve městech Lagos a Abuja. Z uvedených informací a z pohovoru žalovaný dovodil, že stěžovatelka nedokázala smysluplně objasnit, proč nevyhledala pomoc ve své vlasti. Tento závěr potvrdil i krajský soud, který z citovaných zpráv rovněž dovodil možnost stěžovatelky dovolat se pomoci u nevládních organizací a rovněž zohlednil osobní situaci stěžovatelky jako mladé a emancipované ženy. Krajský soud dodal, že pokud byla stěžovatelka schopna vypravit se do naprosto neznámé země, bez znalosti jazyka, informací o způsobu života a mentalitě zdejších lidí, nevidí jediný logický důvod, pro který by nemohla řešit své problémy vnitřním přesídlením.

Nejvyšší správní soud ovšem po konfrontaci výše uvedených závěrů jak žalovaného, tak krajského soudu musí konstatovat, že ačkoliv se posouzení jeví být podrobné, některá ze čtyř (kumulativních) kritérií pro posouzení možnosti vnitřního přesídlení žalovaný ani krajský soud dostatečně nezkoumali.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že přes zevrubnou analýzu žalovaného, na koho se lze v zemi původu obrátit, není z rozhodnutí žalovaného patrné, které konkrétní části Nigérie považuje za útočiště, v němž by stěžovatelka nalezla ochranu před obřízkou. Zdejší soud přitom nepovažuje za nutné vyjmenovat konkrétní města, ale spíše výše uvedený test vztáhnout alespoň k jedné či více konkrétním oblastem Nigérie, aby bylo zřejmé, že tyto splňují kumulativně všechna kritéria možnosti vnitřního přesídlení. Pokud by svou analýzu žalovaný vztáhl ke konkrétní oblasti, byl by snáze pokryl taky všechny otázky, které měl zkoumat - zejména by se mohl konkrétně zabývat kritérii, tedy, zda je daná část Nigérie pro stěžovatelku z jejího města dostupná (otázka 1), zda jde o oblast, kde by stěžovatelka již nebyla hrozící újmě vystavena, například proto, že je tam obřízka státem zakázána a zákaz je účinně vynucován, nebo proto, že by zde mohla žít s kmenem, který obřízku nevynucuje (otázka 2), zda by z daného území stěžovatelka nebyla navrácena do města Agbor (otázka 3) a konečně, zda v dané oblasti je minimální standard ochrany lidských práv (otázka 4).

Pokud tedy žalovaný uvádí, že ve městě Abuja provozuje kromě nevládních organizací, které samy o sobě nejsou dostatečným poskytovatelem ochrany pro účely ochrany vůči pronásledování či vážné újmě, útulek i federální ministerstvo pro ženské záležitosti, a tedy shledal naplnění druhého kritéria ve městě Abuja, již nezkoumal, zda město Abuja je stěžovatelce dostupné, zda jí v Abuji nehrozí navrácení do její původní oblasti, či zda ochrana v této části země splňuje minimální standard ochrany lidských práv.

Ve svém rozhodnutí žalovaný opomíjí otázku dostupnosti (otázka 1). Je pravdou, že v rozhodnutí žalovaný cituje zástupce OSN, podle nichž *„ochranné struktury v Nigérii existují a fungují“* a rozvojový fond OSN pro ženy UNIFEM, podle nějž *„teoreticky není pro ženu obtížné přestěhovat se v rámci Nigérie“*, nicméně z těchto závěrů nelze zjistit, zda autoři daných zpráv také zvažovali všechna kritéria nutná pro posouzení dostupnosti vnitrostátní ochrany dle judikatury zdejšího soudu. Po srovnání těchto informací s ověřovací zprávou MV VB a DIS pro účely posouzení dostupnosti konstatuje Nejvyšší správní soud, že různé místní nevládní organizace uvádějí, že nigérijská ústava zaručuje právo na svobodu pohybu (bod 1.14, 1.19) či poukazují na možnost v průběhu stěhování využít přístřeší v nevládních organizacích (bod 1.8), což je rovněž pro otázku dostupnosti relevantní. Na druhou stranu jsou v této i dalších zprávách ve spisu také jiné názory, co se týče dostupnosti místa pro ochranu (UNIFEM uvádí, že mladé a svobodné ženy jsou v případě, že se stěhují do jiné oblasti bez prostředků či rodinných vazeb v mimořádně vysoké míře vystaveny riziku zneužití, šikanování a obchodu s lidmi, srov. bod 1.18), že přestěhování je technicky možné, ale ekonomicky nesnadné (bod 1.19), ze zprávy MZV USA za rok 2008 založené ve správním spisu vyplývá, že vnitřní pohyb je velmi obtížný v místech, kde probíhaly etnicko-náboženské násilnosti, například podél hranic republik Benue, Taraba a Ebonyi, které jsou na východě země. Ne všechny oblasti země jsou tudíž dostupné ve stejné míře a dostupnost záleží i na individuálních okolnostech. Z nich žalovaný vzal správně v potaz, že se jedná o mladou vzdělanou ženu,

která se pravděpodobně na novém místě uživí (otázka 4), ale již nepřihlédl k tomu, že z téhož důvodu by mohlo být cestování pro mladou dívku nebezpečné bez dostatku ekonomických prostředků či rodinných vazeb v jiných částech země.

Při posuzování části otázky 2 (tedy účinnosti vnitřního přesídlení) žalovaný uvádí, že některé státy přijaly zákony, podle nichž je obřízka trestným činem, a z výše uvedeného jmenování takových států v informacích o zemi původu (části III.1) vyplývá, že takovým státem je i Ogun, kde se nachází Lagos (http://www.ecoi.net/file_upload/1222_1189755380_nigeria.pdf; geografické rozdělení Nigérie považuje zdejší soud za skutečnost obecně známou, kterou není nutno dokazovat). Nicméně žalovaný svou analýzu nevztáhl ani k Lagosu, ani neposuzoval, zda tato trestněprávní úprava je ve státě Ogun také vynucována a zda by tedy skutečně byla stěžovatelce v uvedeném státu dostupná účinná ochrana vůči ženské obřízce.

Stejným způsobem žalovaný nezkoumal, jaké etnické skupiny v oblasti žijí a zda by žadatelka nebyla opětovně vystavena riziku, že na ni bude vyvíjen nátlak, aby se podrobila obřízce. Tímto Nejvyšší správní soud připomíná výhradu již uvedenou výše, že není patrné, k jaké etnické skupině stěžovatelka náleží. Podle čl. 8 odst. 2 kvalifikační směrnice je nutné při posuzování otázky dostupnosti a účinnosti možnosti vnitřní ochrany přihlížet při rozhodování o žádosti nejen k celkové situaci panující v dotyčné části země, ale též k osobní situaci žadatele. Zprávy založené ve spisu shodně uvádějí, že riziko obřízky se odvíjí také od kmene, z něhož ženy pocházejí. Bez tohoto údaje si tedy nelze učinit názor ani o věrohodnosti toho, zda by stěžovatelka ve svém věku byla ještě obřízce podrobena či nikoli.

Námitka stěžovatelky týkající se otázky možnosti vnitřního přesídlení je tedy důvodná.

IV. Věrohodnost tvrzení stěžovatelky

Nad rámec výše uvedeného odůvodnění a nad rámec námitek stěžovatelky se Nejvyšší správní soud vyjádří k věrohodnosti stěžovatelky. K věrohodnosti stěžovatelky se jak žalovaný, tak krajský soud, vyjádřili na okraj po meritorním posouzení její žádosti. Stěžovatelka tento závěr nenapadala, nicméně v případě doplnění dokazování, které bude posléze nutné, je nucen zdejší soud konstatovat, že nejasnosti, které podle žalovaného stěžovatelka smysluplně neobjasnila, skutečně v tomto případě při čtení pohovoru s ní vyvstávají. Na druhou stranu však nelze dospět k závěru, že je stěžovatelka smysluplně neobjasnila, neboť žalovaný se v pohovoru pokusil odstranit pochyby pouze u některých nesrovnalostí. Důvodem pro nevěrohodnost stěžovatelky je podle žalovaného její neschopnost uvést na pravou míru, proč začátek svých potíží zařadila do doby po zkouškách na vysoké škole a zároveň uvedla, že si nevzpomíná, kdy byla ve škole naposledy. V samotném pohovoru jsou tyto odpovědi těsně za sebou („*Po zkouškách, když jsem měla prázdniny, tak jsem jela domů.*“ „*Kdy naposled jste navštívila univerzitu? Nepamatuji se...*“). Dále nenásledovala žádná otázka, proč ve dvou po sobě následujících otázkách stěžovatelka odpověděla opačně. Ani při nesrovnalostech nebývá zvykem, aby se tyto objevily ve dvou po sobě následujících otázkách, kdy má žadatel v čerstvé paměti, co právě uvedl. Tudíž pokud žalovaný považoval uvedené za rozpor, měl dát možnost

stěžovatelce osvětlit tuto nejasnost v tomtéž nebo doplňujícím pohovoru předtím, než z něj učinil závěr o nevěrohodnosti.

Pokud žalovaný uzavírá, že nejméně věrohodně působí popis situace, kdy stěžovatelka v buši potkala neznámého bílého misionáře, stěžovatelka se rovněž o tomto důvodu nevěrohodnosti dozvěděla teprve z písemného textu rozhodnutí a neměla možnost na ni v pohovoru reagovat. Žalovaný se přitom snažil různé nesrovnalosti v pohovoru ujasnit a v těchto případech neshledal důvody pro závěr o nevěrohodnosti (např. otázka, kdy je běžné provádění obřízky, otázku, jak by mohli lidé provádějící obřízku stěžovatelku nalézt, atd.), je potom s podivem, proč pro závěr o nevěrohodnosti použil ta tvrzení stěžovatelky, k nimž neměla možnost se podrobněji vyjádřit.

Tuto poznámku uvádí Nejvyšší správní soud *obiter dictum* z toho důvodu, že po případném zrušení rozhodnutí, bude-li nutné doplnit dokazování, mohou vyvstat další pochyby o věrohodnosti tvrzení stěžovatelky. V souladu se zásadou hospodárnosti řízení se lze tentokrát vyhnout opakování stejného pochybení a tentokrát bude nutné nesrovnalosti řádně stěžovatelce předestřít již v samotném pohovoru, aby tato měla možnost nesrovnalosti osvětlit. Tímto postupem může žalovaný zajistit předvídatelnost svých rozhodnutí.

V. Shrnutí

Nejvyšší správní soud shledal důvodnými námitky stěžovatelky týkající se ochrany vůči obřízce a účinnosti ochrany v případě vnitřního přesídlení. Na základě dosud zjištěného skutkového stavu ovšem nelze dovodit jednoznačný závěr ani o dostupnosti a účinnosti ochrany přímo ve státě Delta, z nějž stěžovatelka pochází, ani o možnosti vnitřního přesídlení, neboť žalovaný pouze částečně posoudil kritéria, která musí být kumulativně splněna pro takový závěr. Nadto žalovaný nezjistil některé okolnosti, které jsou nezbytné pro posouzení věci, zejména etnickou skupinu, z níž stěžovatelka pochází, nebo její stanovisko k rozporům v pohovoru. Za těchto okolností nezbylo Nejvyššímu správnímu soudu než rozsudek krajského soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Krajský soud posoudí, zda lze uvedená pochybení napravit doplněním dokazování podle § 77 s. ř. s., nebo zda bude nutné tento postup přenechat žalovanému.

VI. Náklady řízení

Stěžovatelce byl krajským soudem usnesením č. j. 28 Az 15/2010 - 43 ze dne 16. 2. 2011 ustanoven zástupcem pro řízení o kasační stížnosti JUDr. František Výmola. Posléze předložil JUDr. Athanassios Pantazopoulos krajskému soudu plnou moc podepsanou stěžovatelkou a sdělil soudu, že převzal zastoupení stěžovatelky. Na základě dalších potvrzení Krajský soud v Hradci Králové usnesením č. j. 28 Az 15/2010 - 80 ze dne 25. 5. 2011 zprostil JUDr. Františka Výmolu povinnosti zastupovat žalobkyni a určil jeho odměnu za provedené úkony. Za těchto okolností nebylo namístě rozhodovat o odměně uvedeného zástupce.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud ve svém novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. října 2011

JUDr. Bohuslav Hnízdil
předseda senátu